

УДК 657.1(477)

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

FORMING OF REGISTRATION POLICY OF INTANGIBLE ASSETS

Алла Олександрівна САЮН

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку, аналізу та аудиту

Черкаського інституту банківської справи Університету банківської справи НБУ (м. Київ)

Alla SAYUN

PhD in Economics, Associate Professor of Accounting, Analysis and Auditing Department, Cherkasy Institute of Banking of the University of Banking of the National Bank of Ukraine (Kyiv)

Анотація. У статті досліджено основні елементи концепції облікової політики нематеріальних активів на підприємствах в умовах ринкової економіки, представлено елементи облікової політики підприємства, які дозволять удосконалити порядок обліку нематеріальних активів з метою досягнення високих показників фінансово-господарської діяльності підприємства.

Summary. The investigation deals with the basic conception elements of registration policy of intangible assets at enterprises under the conditions of market economy. Special attention is drawn to the elements of registration policy allowing to improve registering intangible assets to achieve high financial and economic indicators of enterprise activities.

Ключові слова: облікова політика, нематеріальні активи, управлінський облік.

Keywords: registration politics, non-material assets, administrative account.

Постановка проблеми. З розширенням видів господарських зв'язків та організаційно-правових форм підприємництва, упровадженням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку виникла потреба у використанні кількох варіантів відображення об'єктів господарської діяльності в обліку. Все це зумовило необхідність формування на підприємствах облікової політики.

Процес формування облікової політики передбачає вибір конкретного способу ведення бухгалтерського обліку із декількох альтернативних, що визначені стандартами обліку. У випадку, якщо стандартами не встановлено способів ведення обліку за окремими об'єктами, то формування облікової політики полягає в розробленні підприємством індивідуальних способів, виходячи із загальних вимог законодавства. Вибрані способи та процедури ведення бухгалтерського обліку підприємства повинні бути підтверджені документально.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню облікової політики належну увагу почали приділяти нещодавно, проте на сьогодні сформувалися стійкі погляди авторів на об'єкти, які слід розглядати в обліковій політиці підприємства. До них відносять також

і нематеріальні активи. Така думка, зокрема, характерна для таких науковців: Р. А. Алборова, А. А. Єфімової, Н. П. Кондратова, С. А. Ніколаєвої, Ф. Ф. Бутинця та ін.

Проте у розглянутих літературних джерелах не знайшли відображення багато питань, пов'язаних з обліком нематеріальних активів, які, на нашу думку, слід зазначати в обліковій політиці підприємства.

Метою статті є розробка облікової політики підприємства, яка дозволить удосконалити порядок обліку нематеріальних активів з метою досягнення високих показників фінансово-господарської діяльності підприємства.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. Виходячи з існуючої ситуації, пропонуємо виділити такі елементи облікової політики щодо нематеріальних активів (табл.1).

Облікова політика має формуватися на підставі системного підходу з метою максимальної оптимізації інформації для потреб управління. Виходячи з такої вимоги, пропонуємо сукупність правил, яких потрібно дотримуватися під час вибору альтернативного варіанта щодо нематеріального активу в обліковій політиці підприємства:

– збалансованість цілей обліку та

Елементи облікової політики щодо нематеріальних активів

Критерії, що реалізуються обліковою політикою	Альтернативні варіанти
Розмежування нематеріальних активів за кожною класифікаційною групою	Наводиться розмежування нематеріальних активів за кожною класифікаційною групою, необхідне для потреб аналітичного обліку
Номенклатура центрів відповідальності	Наводиться перелік центрів відповідальності, що формується на підприємстві
Метод нарахування амортизації	Зазначається вибраний метод нарахування амортизації
Періодичність подання управлінської звітності	Вказуються форми внутрішньої звітності, необхідної для управління, періодичність її подання

планування в рамках єдиної системи управління;

– дотримання принципу відповідності доходів і витрат під час формування інформації про нематеріальні активи;

– визначення мінімально достатнього обсягу інформації, необхідної для цілей управління, оскільки зайва деталізація інформації є невиправданою у випадку, якщо вона не потрібна для ухвалення управлінських рішень [1].

Правильно сформована облікова політика дає змогу здійснювати порівняльний аналіз показників діяльності підприємства за різні звітні періоди, а також порівняльний аналіз діяльності різних підприємств, а отже, на основі проведеного аналізу ухвалювати рішення щодо удосконалення порядку обліку нематеріальних витрат на підприємстві.

Серед основних елементів концепції облікової політики нематеріальних активів підприємств вважаємо за доцільне використовувати такі положення:

1. Основним змістом діяльності підприємства в конкурентному середовищі є забезпечення постійного розвитку. Тому до системи бухгалтерського обліку повинні включатися реєстри інформації про нематеріальні активи, які відображають стан процесів розвитку та дозволяють ефективно керувати процесами розвитку підприємства торгівлі, у тому числі розвитку нематеріальних активів підприємств. Розвиток – це процес інтенсивних змін, якісно трансформованих технологій, продукцію, спосіб організації виробництва, систему управління підприємством.

В умовах комп'ютеризації основна частка нематеріальних активів припадає на програмне забезпечення та бази даних інформаційної системи підприємства. Особливості розвитку інформаційних систем підприємства полягають у тому, що поки створюється нова інформаційна система електронного обліку, яка відповідає новим

вимогам та умовам роботи підприємства, існуюча система повинна продовжувати функціонувати. Контроль за ходом проведення змін та аналіз виконання планів переходу на нову інформаційну систему здійснюється з використанням спеціальних програм управління проектом переходу, які повинні бути інформаційно пов'язані з процедурами та програмами управлінського обліку нематеріальних активів підприємства.

2. Дані про облік нематеріальних активів повинні переміщатися між системами фінансового та управлінського обліку. Управлінський облік повинен забезпечувати деталізовані результати.

Обмін інформацією повинен здійснюватись або через спеціальну систему рахунків у випадку відокремленої побудови систем фінансового та управлінського обліку, або циркулювати в межах єдиної інтегрованої системи підприємства.

В якості цільової орієнтації в цьому напрямку підприємство повинно прагнути до створення внутрішніх звітів для менеджерів (Internal Management Report). Такі звіти в розвинутих країнах Заходу є базою для побудови облікової системи.

3. Бухгалтерський облік містить найбільш повну інформацію про діяльність підприємства. У той же час на сьогодні в базах даних систем бухгалтерського обліку відсутні показники, які можуть використовуватись у процесах стратегічного планування. З цією метою слід мати не тільки вартісні, але й натуральні показники, які характеризують ефективність використання нематеріальних активів. Це можуть бути показники, які раніше використовувались у системах маркетингу, такі наприклад, як число користувачів даного електронного магазину, число відвідувачів Web-сайта та ін. Насьогодні відсутня система показників, яка відображала б дані за такими аналітичним напрямком, як групи товарів та споживачів, ефективність банерної реклами, обсяги продажів за різноманітними

торговельними точками в мережі, кількість та обсяги розрахунків за покупки в розрізі різноманітних способів розрахунків.

4. Облік та аналіз нематеріальних активів повинен базуватись на використанні засобів комп'ютеризації, які організуються як автоматизовані робочі місця бухгалтерів. Найбільш перспективним напрямком є використання Windows-технологій в організації ведення комп'ютерного обліку. Переваги Windows-технологій забезпечуються сукупністю їх особливостей. Це, насамперед, багатовіконний принцип роботи – кожен документ відкривається в окремому екранному вікні. Це дозволяє бухгалтеру одночасно працювати з декількома документами, маніпулюючи ними в природній формі, подібно тому, як він це виконує з традиційними документами. Багатовіконний режим Windows надає можливість бачити, як зміни показників одного документа відбиваються на інформації інших, пов'язаних з ним документів.

Графічний інтерфейс передбачає спілкування з програмою не тільки через традиційні комп'ютерні меню, але й їх графічні образи – піктограми або екранні кнопки. Це дуже зручно для людей, далеких від комп'ютерної техніки. За допомогою навігації вивіряння даних документів перетворюється в досить зручний та природний процес.

5. В обліку таких нематеріальних активів, як «кваліфікований та підприємницький потенціал», а також активів, які є інформаційними ресурсами (програми, бази даних) слід використовувати облік синергічного ефекту, пов'язаного зі взаємодією активів цих двох видів у бізнес-процесах підприємства [2]. Суть даного ефекту полягає в тому, що інформаційні ресурси посилюють можливості кваліфікаційного та підприємницького потенціалу персоналу підприємства. З іншого боку, підприємницький потенціал знаходить нові рішення з використання (та з використанням) програмного забезпечення та баз даних інформаційних систем підприємства.

6. Для обліку та аналізу нематеріальних активів слід використовувати систему таких показників, які дозволяють приймати ефективні

управлінські рішення, пов'язані з використанням коштів на придбання та підтримку працездатності активів. Дійовим засобом при цьому є використання економіко-математичних моделей. В даному напрямку можуть бути використані два класи економіко-математичних моделей: економіко-статистичні моделі, які характеризують кореляційні зв'язки між показниками, які вивчаються, та оптимізаційні моделі для вибору найкращого складу програмно-технічних засобів електронного магазину (торговельного майданчика), системи бухгалтерського обліку та інформаційної системи підприємства в цілому [3].

7. Нематеріальні активи підлягають амортизації впродовж розрахункового терміну економічної корисності або фіксованого терміну служби.

Для амортизації нематеріальних активів згідно Податкового кодексу України використовується лінійний метод, тобто кожний окремий вид нематеріального активу амортизується однаковими частками, виходячи з первісної вартості з урахуванням індексації впродовж терміну, що визначається платником податку самостійно, виходячи із терміну діяльності платника податку, але не більш ніж 10 років безперервної експлуатації. Але для нарахування амортизації нематеріальних активів підприємство самостійно встановлює первісну вартість та норми амортизації нематеріальних активів, виходячи з умов отриманих майбутніх економічних вигод, отриманих підприємством від використання нематеріального активу.

Висновки. Таким чином, формування облікової політики нематеріальних активів має важливе значення в організації ефективної системи управління підприємством.

Правильно сформована облікова політика дає змогу здійснювати порівняльний аналіз показників діяльності підприємства за різні звітні періоди, а також порівняльний аналіз діяльності різних підприємств, а отже, на основі проведеного аналізу приймати рішення щодо удосконалення порядку обліку нематеріальних активів на підприємстві.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2000 / пер. з англ. за ред. С. Ф. Голова. — К. : Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2000. — 1272 с.

2. П(С)БО 8 Нематеріальні активи затв. Міністерства фінансів України 20.10.99, наказ № 246

3. Грінько А. П. «Облікова політика на підприємствах торгівлі» Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. Збірник наукових праць / А. П. Грінько, О. О. Бобкова // Харківський державний університет харчування та торгівлі. — Харків, 2010. — С. 251-259